

Подлевська О., к.е.н., доц.,
Подлевський А., к.е.н., доц.,
НУВГП, м. Рівне, Україна

ЕКОЛОГІЧНЕ, ЕКОНОМІЧНЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАЦІЯМИ В УМОВАХ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Концепція циркулярної економіки у світі виникла у відповідь на зростаюче споживання та, як наслідок, на накопичення маси відходів, які не піддаються швидкій переробці у природному середовищі та/або чинять шкідливий вплив на навколишнє середовище. Циркулярна економіка являє собою нову модель економіки, яка асоціюється із «зеленим зростанням» та забезпечує рух від масового споживання до відповідального споживання. Нами узагальнено визначення поять циркулярна економіка та декаплінг, проаналізовано роль розвитку зеленої економіки у вирішенні нагальних проблем виснаження невідновлюваних природних ресурсів, використання екологічно небезпечних ресурсів та технологій з метою зменшення ризику для подальшого економічного, екологічного та соціального розвитку та управління корпораціями, на основі дослідження динаміки декаплінгу.

Циркулярне використання ресурсів (циркулярна економіка) – нова концепція, спрямована на ліквідацію матеріальної петлі та розширення терміну служби матеріалів через їх тривале уживання і більш широке використання вторинної сировини [1]. Ресурси залишаються в економічному обігу після завершення строку придатності виробу та можуть бути використані знову для створення нової доданої вартості. Це може забезпечити довгострокове збереження доданої вартості товарів і звести виробництво відходів до нуля.

Спираючись на проведений аналіз [4] можна зробити висновок, що на даному етапі розвитку економіки існує гостра потреба у декаплінгу, тобто, у переході до інклюзивної та циркулярної економіки.

На сайті статистичної служби ЄС – Eurostat [3], у підрозділі «Стале споживання та виробництво» розділу «Індикатори сталого розвитку», ключовим показником визначено продуктивність використання ресурсів (resource productivity), що визначається як співвідношення ВВП до споживання матеріальних ресурсів (EUR per kg). Показник споживання матеріальних ресурсів для України визначити достатньо важко, тому пропонується аналог даного індикатору – співвідношення ВВП та видобутку мінеральних ресурсів (грн/кг).

Для більшої об'єктивності даних динамічний ряд показників ВВП слід перевести у постійні ціни одного із періодів (2011 р.). Ресурсопродуктивність є індикатором відносного розмежування. Високий рівень ресурсопродуктивності може бути досягнутий лише за високих рівнів використання ресурсів.

На рисунку 1 представлено результати розрахунків. Показники ВВП представлені у постійних цінах 2011 року. Ресурсопродуктивність України впродовж останнього десятиріччя досить істотно зросла практично у 3 рази. Причому якщо порівнювати із значенням ресурсопродуктивності за 2003 – 2010

рр. то коливання дуже значні.

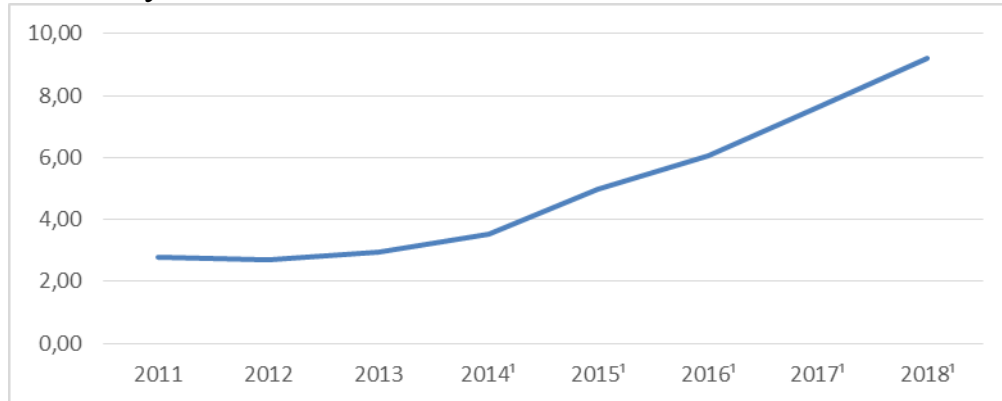

Рис. 1. Ресурсопродуктивність України за 2011-2018 рр., грн/кг

¹ Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях. (розрахунки автора за даними [2])

Отже, можна зробити висновок, що за останнє десятиріччя розмежування економічного зростання та використання мінеральних ресурсів а відповідно й ресурсопродуктивність в Україні сильно змінилась.

Аналіз показників виявив як зростання економічної складової, так і зростання навантаження на навколишнє середовище (рис. 2).

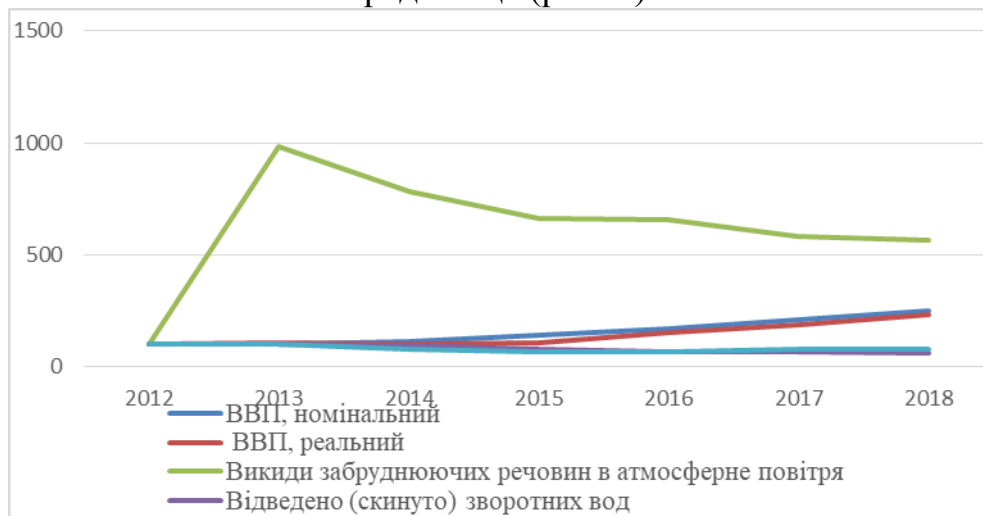

Рис. 2. Лінії трендів за основними показниками декаплінг-фактора* (2012 рік = 100%) (розрахунки автора за даними [2])

Показник мав позитивне значення, окрім 2016 і 2017 рр., тому доцільно ставити питання про наявність лише незначного відносного декаплінгу.

Вищезазначений аналіз надає підстави стверджувати, що в Україні склалась нераціональна система природокористування й управління соціально-економічним розвитком держави, яка є в цілому неефективною та екологічно небезпечною.

Проведені розрахунки свідчать про посилення в окремі роки негативних проявів як у національній економіці, так і екологічній сфері. Стає очевидною необхідність виваженої державної політики, спрямованої на забезпечення в Україні збалансованого розвитку її економічної та екологічної складових.

Відтак, для досягнення ефекту декаплінгу необхідно сконцентрувати увагу як

на обсягах використання ресурсів, пов'язаних з економічною діяльністю, так і впливі на навколишнє природне середовище.

Крім того, у 2020 р. потрібно прийняти урядовим рішенням концепцію та стратегію впровадження в Україні більш чистого виробництва, розроблення яких передбачене Законом України про основні засади (Стратегію) екологічної політики від 2010 р.

Серед фіскальних і цінових стимулів, що пропонуються для України:

- більш високі та справедливі ціни на природні ресурси;
- перехід від оподаткування доходів з оплати праці до оподаткування використаних ресурсів та завданого екологічного збитку;
- запровадження політики державних закупівель продукції з високою часткою повторно використаних матеріалів і відновлювальних джерел енергії;
- диференціація плати за утилізацію відходів, визначення ієрархії відходів, установлення ціни на утилізацію відходів залежно від цієї ієрархії;
- перегляд принципів формування державного замовлення на наукову та науково-технічну діяльність з урахуванням пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності у сфері ресурсозбереження, що визначено відповідними законами та постановами Кабінету Міністрів України.

В контексті реалізації циркулярної економіки, держава в межах державно-приватного партнерства, повинна використовувати економічні інструменти стимулювання корпорації щодо інвестування в розвиток таких проектів. Адже, побудова бізнесу на засадах циркулярної економіки є своєрідним механізмом розбудови національної економіки.

Використана література:

1. Netherlands Green Plan URL: <http://www.rii.org/green-plans-netherlands.php>
2. Державна служба статистики України
URL:<http://www.ukrstat.gov.ua/img/ua/title.gif>
3. Статистическая служба Европейского союза
<https://ru.nencom.com/spravochnik/organizacii/eurostat>
4. Подлевська О.М., Подлевський А.А., Циркулярна економіка в економічній системі України: її стан та перспективи. / Вісник НУВГП. Економічні науки. Рівне: НУВГП, 2019, №4. С.
5. Андерсон В.М. Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства: теорія, методологія, практика. [за ред. д.е.н., проф. Є.В. Хлобистова]. – Сімферополь: ИТ «АРИАЛ», 2011. – 589 с.
6. Williams P.T. Waste Treatment and Disposal / P.T. Williams. – Chichester, John Wiley & Sons, 2005. – 383 p
7. Данилишин Б. Ефект декаплінгу як фактор взаємозв'язку між економічним зростанням і тиском на довкілля. 2008. – № 5. – С. 12-18.
8. Міщенко В. С. Проблеми імплементації європейського законодавства у сфері поводження з відходами. Сотрудничество для решения проблемы отходов: Материалы 4-й международной конференции (31 января – 1 февраля 2007 г., г. Харьков, Украина). – Х., 2007. – С. 21-24.
9. Інформаційне повідомлення круглого столу «Нові горизонти для розвитку України: інновації та цифрова економіка» Комітету з питань 212 промислової і регуляторної політики та підприємництва // Верховна Рада України. – 2015. – URL:<http://iportal.rada.gov.ua/news/Novyny/117427.html>